

RECENZIO

BURIÁN LÁSZLÓ: NEMZETKÖZI MAGÁNJOG. ÁLTALÁNOS RÉSZ
(BUDAPEST: PÁZMÁNY PRESS 2014) 229.

Nemzetközi magánjogásként nagy öröm olvasni Burián László professzor úrnak a nemzetközi magánjog általános részéről írt tankönyvét, amely illeszkedik a magyar nyelvű nemzetközi magánjogi tankönyvek sokszínű kínálatába.¹ A kötet a magyar nemzetközi magánjog tudományának sikeréről és fejlettségéről is tanúskodik, amely csak az általános rész kérdéseinek, ha nem is egy tudományos monográfiát, de egy önálló tankönyvet tud szentelni.

Ez az öröm csak fokozódik, ha elkezdjük olvasni a kötetet, amely azt gondolom, hogy nemcsak a vájt fülű nemzetközi magánjogász számára letehetetlen olvasmány. A szerző közismerten igényes magyar nyelvi stílusa csak a valóban szükséges mértékűre korlátozza az idegen szavak, kifejezések használatát, gördülékennyé teszi a szöveget, a számos gyakorlati példa, esettanulmány, összehasonló jogi (külföldi jogi) utalás pedig kifejezetten olvasmányossá teszi a könyvet; olvasása során akár meg is feledkezhetünk arról, hogy „kötelező olvasmányról” van szó. Remélhetően ez a hallgatók számára sem lesz másképp, amikor olyan esetekkel találkozunk, mint az „Olasz férfi és magyar nő házassága és válása”, a „Német orvostanhallgatók autóbalesete Dél-Afrikában” vagy a „Svájci profi futballista transzferje”.

A kötet I. fejezete könnyedséggel és stiláris eleganciával mutatja be a nemzetközi magánjog alapkérdéseit, majd ezt követően a II. fejezet a nemzetközi magánjogi tényállások elbírálásának más módszereit.

A III. fejezet a klasszikus (de a szakirodalomban nem kizárólagosan követett) magyar megközelítésnek megfelelően adja meg a nemzetközi magánjog fogalmának meghatározását, amelyet alapvetően a kollíziós szabályokra, vagyis az alkalmazandó jog kérdésére szűkít (bár a szerző említi, hogy tágabb értelemben ide sorolhatóak az egységes anyagi jog szabályai is). A tankönyv tehát a nemzetközi magánjog fogalmának meghatározásakor annak hagyományos definícióját követi (a jelen sorok szerzője által preferált tágabb, a joghatóság, valamint az elismerés és végrehajtás kérdésére is kiterjedő meghatározással), leszűkítve azt az alkalmazandó jog kérdésére, és a nemzetközi magánjog fogalmába nem vonja be a nemzetközi polgári eljárásjogi kérdéseket. A nemzetközi magánjogi probléma, vagyis a nemzetközi magánjog alapkérdéseinek bemutatásakor azonban azokat a maguk komplexitásában vizsgálja, egyaránt utalva a három nemzetközi magánjogi kér-

¹ BURIÁN László [et al.]: *Magyar nemzetközi kollíziós magánjog – európai jogi kitekintéssel* (Budapest: Krim 2010); MÁDL Ferenc – VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi magánjog – Nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga* (Budapest: ELTE Eötvös Kiadó 2012); NAGY Csongor István: *Nemzetközi magánjog* (Budapest: HVG–ORAC 2012).

désre, úgymint a joghatóság, a kollíziós jog és a külföldi határozatok elismerése és végrehajtása.

Míg a nemzetközi magánjog kifejezés szűkebb értelemben a kollíziós szabályokat fogja át, a nemzetközi magánjog és a nemzetközi polgári eljárásjog elhatárolása nem egyértelmű. A magyar nemzetközi magánjogi tankönyvek és kommentárok, bár a két kérdést egymástól fogalmilag elkülönülő területként kezelik, egyaránt elemzik és ismertetik a kollíziós jogi és a nemzetközi polgári eljárásjogi szabályokat, elméletet és gyakorlatot.² Egyes szerzők mind a joghatósági, mind a kollíziós szabályokat a nemzetközi magánjog részének tekintik,³ míg mások nem a nemzetközi magánjog, hanem a „nemzetközi kollíziós magánjog” kifejezést használják.⁴ Míg akad olyan szerző, aki a nemzetközi magánjog kifejezés alatt, a kollíziós szabályok mellett, a nemzetközi polgári eljárásjogi szabályokat is érti.⁵

Ez összhangban van az ezen a területen tapasztalható nemzetközi sokszínűséggel. Az osztrák és a német jogban a nemzetközi magánjog (*internationales Privatrecht*) és a nemzetközi polgári eljárásjog (*internationales Zivilverfahrensrecht*), fogalmi értelemben legalábbis, világosan elhatárolódik egymástól. Az angol, a francia és az amerikai jogban ezeket a területeket (azaz egyrészlől a kollíziós jogot, valamint másrészlől a joghatóságot és a határozatok elismerését és végrehajtását) egy körbe sorolják.

Az kétségtelen, hogy a kollíziós szabályok és a nemzetközi polgári eljárásjogi szabályok természete, jellege és működési módszere világosan különbözik egymástól. A kollíziós szabályok közvetett, utaló módszerrel segítik az ügy megoldását (de önmaguk nem adnak választ az adott jogkérdésre, hacsak nem az alkalmazandó jog kijelölése révén, közvetett módon). A nemzetközi polgári eljárásjogi normák a hagyományos polgári eljárásjogi módszertant követik, amikor meghatározzák, hogy melyik állam bíróságai járhatnak el egy ügyben (vagyis melyik fórumnak van joghatósága), valamint lefektetik a külföldi határozatok jogi hatásainak feltételeit és eljárását (elismerés és végrehajtás). A hagyományos kontinentális jogi gondolkodás alapján ez a két terület nem lehet ugyanannak a jogágnak a része, mivel azok különböző szabályozási módszereket követnek. Hozzáteszem: módszertanilag a nemzetközi anyagi jogi jogegységesítés eredményei, az egységes anyagi jog is elkülönül a kollíziós jogtól, hiszen az előbbi nem más, mint – nemzetközi vonatkozással rendelkező – polgári anyagi jog.

Ugyanakkor indokolatlan lenne a kollíziós jogot és a nemzetközi polgári eljárásjogot külön tárgyalni. Egyrészt, a két terület funkcionálisan is és gyakorlati értelemben is összefonódik: nem hagyható figyelmen kívül, hogy a nemzetközi eljárásjogi és a kollíziós problémák a gyakorlatban a maguk összességében jelennek meg.

² Lásd BURIÁN László [et al.]: *Európai és magyar nemzetközi kollíziós magánjog* (Budapest: Krim 2010); MÁDL–VÉKÁS (1. lj.).

³ KECSKÉS László: „A civilisztikai jogalkotást érintő újabb EU jogalkotással kapcsolatos néhány elméleti kérdés” *Európai Jog* 2006/5. 3–13.

⁴ BURIÁN (2. lj.).

⁵ NAGY Csongor István: *Az Európai Unió nemzetközi magánjoga* (Budapest: HVG–ORAC 2006); NAGY (1. lj.).

Másrészt, nem kell félnünk a nemzetközi magánjog kifejezést elszakítani vélt fogalmi békjőitől és a gyakorlati szükség tükrében értelmezni azt, mivel a nemzetközi magánjog kifejezés eleve egy funkcionális kifejezés, amely fogalmilag amúgy is pontatlan: a nemzetközi magánjognak a kollíziós szabályok szinonimájaként történő használata egyébként sem helyes, mivel ezek a szabályok sem nem magánjogiak, sem nem nemzetköziesek. A kollíziós szabályok nem magánjogi jellegűek, mivel azok a jogviszonyokat nem közvetlenül, hanem az alkalmazandó jog meghatározásán keresztül, közvetve szabályozzák. Más szavakkal: a magánjog és a kollíziós jog eltérő szabályozói módszereket alkalmaz.

Emellett, a kollíziós normák, bár nemzetközi tényállásokkal foglalkoznak, forrásukat tekintve általában nem nemzetköziesek, sőt, épp ellenkezőleg: a kollíziós normák általában nemzeti jogszabályokban találhatók. Az EU-jog területén a legutóbbi időszakban bekövetkezett változások és fejlődés ezt a tételt árnyalja, azonban nem cáfolja meg: az uniós jogi aktusok esetén is azt mondhatjuk, hogy azok nem nemzetköziesek, hanem európaiak, ezzel utalva arra, hogy azok egy *sui generis* jogrend részei. A IV. fejezet ismerteti a nemzetközi magánjog forrásait, külön kitérve a vonatkozó EU-s jogszabályokra.

Külön érdeme a kötetnek, hogy az V. fejezetben a nemzetközi magánjog történetének alapos és részletes vázlatát adja. A jogi tankönyvek a „történeti részt” gyakran egyfajta kötelező stílusú elemként szeretik letudni, és más jogágak esetén ez minden bizonnyal nem is róható fel. A nemzetközi magánjog, annak logikája és működése azonban szorosan kapcsolódik annak történetéhez, az egyes iskolák, irányzatok megismerésével és megértésével a nemzetközi magánjogi problémák jelentős része megérthető. A kötet a történeti részt, terjedelmét és részletességét tekintve, súlyának megfelelően kezeli; nem túlzás azt állítani, hogy a magyar nemzetközi magánjogi tankönyvirodalomban ez a tankönyv kiemelt részletességgel, több mint ötven oldal terjedelemben foglalkozik a nemzetközi magánjog tudománytörténetével.

A kötet VI. fejezete foglalkozik a kollíziós szabállyal, annak fajtáival, szerkezetével; külön érdeme a tankönyvnek, hogy a VI. fejezet 6. pontjában nagyobb terjedelemben részletezi a kapcsoló elvek rendszerét, az egyes kapcsoló tényezőket, azok rendszerinti alkalmazási területét, valamint a kapcsoló tényezők kombinációját a kapcsoló szabályokban. Ez egy olyan fogalmi iránytűt ad a nemzetközi magánjoggal ismerkedő (vagy ismereteit felelevenítő) olvasónak, amelynek segítségével biztonságosan hajózhat majd a nemzetközi magánjog különös részének nem kevés zátonyt rejtő tengerén.

A kötet utolsó, VII. fejezete *A kollíziós szabály alkalmazása* cím alatt ismerteti a nemzetközi magánjog fontosabb általános részi jogintézményeit, úgymint a család kapcsolás, a felek mellőzési kérelme, a minősítés, a hozzáigazítás, az előkérdés, az elsődleges kérdés, a részkérdés, a vissza- és továbbutalás, a közrend, a viszonyosság és a külföldi jog alkalmazása.

Stílusát tekintve olvasmányos és gördülékeny, tartalmát tekintve igényes és alapos művet tart tehát kezében a kedves olvasó, amelynek fő célközönségét ugyan a nemzetközi magánjoggal ismerkedő egyetemi hallgatók jelentik, azonban ugyan-

ilyen haszonnal forgathatja minden gyakorlati jogász, aki a mindennapi munkája során szembesül a ténnyel: a nemzetközi magánjog ma már nem a tudomány elefántcsonttornyába zárt terület, hanem nagyszámú nemzetközi elemet tartalmazó ügy megoldási képlete. A kötetet jó szívvvel ajánlom mindenkinek.

Nagy Csongor István*

* LLM, PhD, SJD, „Lendület” tudományos főmunkatárs, „Lendület” Föderális Piacok Kutatócsoport, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet, 1014 Budapest, Országház u. 30; tanszékvezető egyetemi docens, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 6720 Szeged, Tisza L. krt. 54.
E-mail: nagy.csongor.istvan@tk.mta.hu.